

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Філософський факультет

Кафедра етики, естетики та культурології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заст. декана
філософського факультету
Дмитро НЕЛІПА

«31» 08 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІКОНОЛОГІЯ

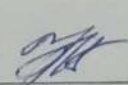
для студентів

галузь знань
спеціальність
освітній рівень
освітня програма
спеціалізація
вид дисципліни

03 Гуманітарні науки
031 Релігієзнавство
другий (магістерський)
Релігієзнавство
-
обов'язкова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	<u>2021/2022</u>
Семестр	II
Кількість кредитів ECTS	3
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладачі: Кондратьєва Ірина Владиславівна, д.ф.н., доцент, професор кафедри релігієзнавства

Пролонговано: на 2021/2023 н.р. Маснікова «31» 08 2022 р.

на 20__/20__ н.р. (_____) «__» 20__ р.

КИЇВ – 2021

Розробники: Кондратьєва Ірина Владиславівна, д.ф.н., доцент, професор кафедри релігієзнавства

Затверджено

« 26 » серпня 2021 р.

Зав. кафедри релігієзнавства

(Євген ХАРЬКОВІЩЕНКО)

Протокол № 1 від « 26 » серпня 2021 р.

Схвалено науково - методичною комісією філософського факультету

Протокол від « 31 » серпня 2021 року №

Голова науково-методичної комісії (Ірина МАСЛІКОВА)

« 31 » серпня 2021 року

Затверджено на 2022-2023 н.р. Зпр. № 2 від 31.08.2021 р.
Маслікова І.І. ЗН

ВСТУП

1. Метою дисципліни – опанування фаховою термінологією, вивчення основних категорій іконології, розуміння стилістики ікони та її символіки, що сприяє формуванню ціннісного світобачення. Надання можливості розуміти та вміти визначити роль ікони у релігійному культурі, та християнській спадщині, в якій ікона сприймається як актуальне одкровення необхідне сучасній людині.

2. Вимоги до вибору навчальної дисципліни:

2.1. До початку вивчення цього курсу студенти мають **знати** основні поняття з філософії, етики, естетики та культурології. Володіти філософським категоріальним апаратом; мати уявлення про основні факти з історії християнства; мати уявлення про основні особливості догматики і культури християнства, їх історичну еволюцію.

2.2. **Вміти** збирати та інтерпретувати інформацію щодо феноменів та явищ історії релігії та культури, володіти елементарними навичками наукового дослідження та управління інформацією, використання іншомовних фахових джерел з історії релігії.

2.3. **Володіти** філософським категоріальним апаратом; **навичками** наукового дослідження та управління інформацією; критичного ставлення та прогнозування стосовно соціально-політичних, культурних та релігійних подій та явищ; використання іншомовних фахових культурологічних та релігієзнавчих інформативних джерел.

3. Анотація навчальної дисципліни: дисципліна «*Іконологія*» знайомить студентів з історичними, естетичними та релігійно-філософськими аспектами осягнення сакральних за своєю сутністю зображень. В обсяг цієї дисципліни входять питання становлення і розвитку іконографії, історії іконопису, з'ясування функцій та значимості зображення як у ретроспективі, так і в сучасному світі, проблема авторства ікон; виявлення істотної відмінності іконопису від всіх інших видів релігійного мистецтва; символіки ікон та розкриття їх поглибленого духовного смислу; догматичної сутності ікон; канонічних обґрунтувань іконо вшанування; конфесійних розбіжностей у розумінні ікон; історії становлення іконописних правильників, їх тлумачення; аналізу творчості найбільш видатних іконописців; виявлення національної своєрідності іконного малярства.

4. Завдання (навчальні цілі) – розглянути та проаналізувати основні тенденції художньої стратегії сучасної візуальної культури, познайомити з творчістю найбільш яскравих представників зарубіжного та вітчизняного актуального мистецтва; допомогти студентам сформувати навички для вільної орієнтації в сучасному мистецькому просторі.

Дисципліна спрямована на формування наступних програмних компетентностей:

ЗК 5. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК 10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів)

ФК 2. Здатність осмислювати релігію як соціальне явище, інтегрувати знання у сфері релігієзнавства та застосовувати їх у різних сферах суспільної діяльності.

ФК 4. Здатність здійснювати науковий аналіз і структурування емпіричних даних та теоретичного матеріалу з використанням усталених і новітніх методів релігієзнавства.

ФК 12. Здатність планувати і виконувати наукові дослідження у сфері релігієзнавства.

5. Результати навчання:

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація 4. автономність та відповідальність)		Методи викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
	Знати:			

1.1	сутність та логіку ікони	Лекції, семінари	Усні доповіді, дискусії, письмова контрольна робота, конспект праці, іспит	10
1.2	основну проблематику класифікації основних видів ікон	Лекція, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, іспит	10
1.3	основні способи інтерпретації символізму ікон; роль ікони у релігійному культі	Лекції, семінари	Усні доповіді, дискусії, письмова контрольна робота, іспит	10
1.4	класичні та сучасні концепції визначних християнських дослідників іконології	Лекції, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, написання есе, письмова контрольна робота, конспект праці іспит	10
	Вміги:			
2.1	аналізувати й пояснювати основні тенденції художньої стратегії сучасної візуальної культури	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, написання есе, письмова контрольна робота, іспит	10
2.2	розшифрувати символіку ікони у релігійному культі та мистецтві	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, написання есе, іспит	10
2.3	характеризувати та класифікувати основні види ікон	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, написання есе, іспит	10
2.4	володіти професійною термінологією	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, написання есе	10
	комунікація:			
3.1	використовувати знання іноземних мов для аналізу інформаційних інтернет-ресурсів, читання релігієзнавчої літератури в підготовці до семінарських занять та написання самостійних робіт	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, написання есе	5
3.2	презентувати результати здійсненої самостійної роботи у вигляді доповідей, повідомлень, есе, презентацій, конспектів	Семінари	Дискусії	5
	автономність та відповідальність:			

4.1	самостійно шукати та критично опрацьовувати літературу з питань курсу	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, написання есе	10
-----	---	-----------------------------	--	----

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни	1.1	1.2	1.3	1.4	2.1	2.2	2.3	2.4	3.1	3.2	4.1
	Програмні результати навчання										
ПРН 1. Оцінювати власну навчальну та науковопрофесійну діяльність, конструювати і втілювати ефективну стратегію саморозвитку і професійного самовдосконалення.		+		+	+		+		+	+	+
ПРН 7. Аналізувати, порівнювати і класифікувати різні напрями та школи класичного і сучасного релігієзнавства			+					+			
ПРН 8. Систематизувати факти релігійного життя суспільства, інтерпретувати релігійні події та явища на основі розуміння специфіки впливу релігії на суспільні процеси.		+			+		+			+	+
ПРН 12. Планувати і виконувати наукові дослідження у сфері релігієзнавства, обирати ефективні методики та інструменти дослідження, аналізувати результати, обґрунтовувати висновки.	+		+			+		+	+	+	+

7. Схема формування оцінки:

7.1. Форми оцінювання

Контроль знань здійснюється за системою ECTS, яка передбачає дворівневе оцінювання засвоєного матеріалу, зокрема **оцінювання теоретичної підготовки** – результати навчання (знання 1.1 – 1.4), що складає 40% від загальної оцінки та **оцінювання практичної підготовки** – результати навчання (вміння 2.1-2.4); (комунікація 3.1-3.2); (автономність та відповідальність 4.1-4.2), що складає 60% загальної оцінки.

Оцінювання семестрової роботи:

- Усна доповідь, доповнення та участь в дискусіях на семінарах:** РН 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 2.1, 2.2, 2.4, 3.1, 3.2, 4.1 – 18 / 30 балів
- Самостійна робота №1** (скласти конспект праці): РН 1.1, 1.4, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 3.1, 4.1 – 15 / 25 балів
Самостійна робота №2 (написання есе): РН 1.1, 1.4, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 3.1, 4.1 – 15 / 25 балів
- Контрольна робота:** РН – 1.1, 1.3, 1.4, 2.1 - 12 / 20 балів

Семестрову кількість балів формують бали, отримані студентом у процесі засвоєння матеріалу з усіх (двох) частин навчальної дисципліни. Загальна семестрова оцінка складаються із балів, отриманих за 1) аудиторну роботу (усні доповіді, доповнення та участь в дискусіях на семінарах), 2) дві самостійні роботи (скласти конспект праці; написання есе), 3) контрольну роботу, з урахуванням коефіцієнту 0,6. Всі види робіт в семестрі мають в підсумку:

- в максимальному вимірі $100 \text{ балів} \times 0,6 = 60 \text{ балів}$

- в мінімальному вимірі $60 \text{ балів} \times 0,6 = 36 \text{ балів}$

У разі відсутності на семінарському занятті студент має відпрацювати завдання на семінар в письмовій формі.

Підсумкове оцінювання у формі іспиту:

Іспит у письмовій формі - РН 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 2.1, 2.2, 2.3 – 24 / 40 балів

Екзаменаційне оцінювання відбувається в письмовій формі. Білет складається з 2 питань, кожне з яких оцінюється за шкалою 20 балів, що в загальному підсумку дає 40 балів за іспит.

Студент не допускається до іспиту, якщо під час семестру набрав менше, ніж 20 балів.

Для отримання загальної позитивної оцінки з дисципліни оцінка за іспит не може бути меншою 24 балів. У випадку, коли студент на іспиті набрав менше 24 балів, вони не додаються до семестрової оцінки (незалежно від кількості балів, отриманих під час навчального періоду). В екзаменаційній відомості у колонці «бали за іспит/ екзамен» ставиться «0», а в колонку «підсумкова оцінка з дисципліни» переноситься лише кількість балів, отриманих під час семестру. Рекомендований мінімум допуску до іспиту – 36 балів

Таким чином, підсумкова оцінка з дисципліни (мінімум 60, максимум 100 балів) складається із суми кількості балів за семестр (мінімум 36, максимум 60 балів) та екзаменаційної роботи (мінімум 24, максимум 40 балів).

При простому розрахунку отримуємо:

	Семестрова кількість балів	Іспит	Підсумкова оцінка з дисципліни
<i>Мінімум</i>	36	24	60
Максимум	60	40	100

7.2 Організація оцінювання:

Семестрова робота		Семестрова кількість балів	
		Min – 36 балів	Max – 60 балів
Аудиторна робота: усна доповідь на семінарі, доповнення, участь в дискусіях	До тем № 3, 6, 8, 12, 14: протягом семестру, згідно з графіком навчальних занять. У разі відсутності студента на занятті, теми необхідно відпрацювати в письмовому вигляді	«3» x 6 = 18	«5» x 6 = 30
Самостійна робота	№ 1 до теми 2: Іконоборство. Трульський П'ято-шостий собор 692 року. Обґрунтувати висновок щодо основних питань собору. (Додаток самостійної роботи студента) перша половина семестру	«15» x 1 = 15	«25» x 1 = 25
	№ 2 до теми 13: написання есе по виявленню специфічних особливостей іконографічного матеріалу (за вибором студента) (Додаток самостійної роботи	«15» x 1 = 15	«25» x 1 = 25

	студента) кінець травня		
Підсумкова контрольна робота	До теми 11	«12» x 1 = 12	«20» x 1 = 20
Загальна семестрова оцінка без урахування коефіцієнту		60	100
Загальна семестрова оцінка з урахуванням коефіцієнту 0,6		«60» x 0,6 = 36	«100» x 0,6 = 60

Критерії оцінювання:

1. Аудиторна робота:

Усна доповідь:

5 балів – студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, використовуючи обов’язкову та додаткову літературу

4 бали - студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов’язкову літературу. Допускаються несуттєві неточності

3 бали – в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, не спирається на необхідну навчальну літературу, Має у відповіді суттєві неточності

2 бали – не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки у відповіді

Доповнення / участь в дискусіях:

3 бали – доповнення змістовне, ґрунтовне, конструктивно доповнює обговорення теми,

2 бали – доповнення змістовне

1 бал – доповнення містить інформацію, що суттєво не розширює дискусію

2. Самостійна робота (конспект праці, написання есе):

25-21 балів студент у повному обсязі володіє матеріалом, вільно та аргументовано його презентує, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує отримані результати, використовує обов’язкову та додаткову літературу, демонструє самостійність, достовірність, незаангажованість здійсненого дослідження

20-15 балів - студент у достатньому обсязі володіє матеріалом, вільно його презентує, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов’язкову літературу, демонструє самостійність та достовірність проведеного дослідження. Допускаються несуттєві неточності

14-0 балів - в цілому володіє матеріалом, але фрагментарно та поверхово його презентує, не демонструє глибини знань, самостійності у вирішенні поставлених

завдань. Робота містить суттєві помилки.

3. Контрольна робота:

20-16 балів студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує отримані результати, використовує обов'язкову та додаткову літературу, демонструє самостійність письмової роботи

15-12 балів - студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу, демонструє самостійність письмової роботи. Допускаються несуттєві неточності

11-7 балів - в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, самостійності у вирішенні поставлених завдань, не спирається на необхідну навчальну літературу, робота містить суттєві неточності

6-0 балів - не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки в роботі. Демонструє не самостійність у виконанні завдань

4. Кожне питання в екзаменаційній роботі (в білеті 2 питання):

20-16 балів студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує отримані результати, використовує обов'язкову та додаткову літературу

15-11 балів - студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу, демонструє самостійність письмової роботи. Допускаються несуттєві неточності

10-6 балів - в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, самостійності у вирішенні поставлених завдань, не спирається на необхідну навчальну літературу, робота містить суттєві неточності

5-0 балів - не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки в роботі.

7.3 Шкала відповідності:

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назва лекції	Кількість годин		
		Лекції	Семінари	Самостійна робота
<i>Частина 1.</i>				
1	Тема 1. Іконологія – релігієзнавча дисципліна. Становлення науки про ікону	1		2
2	Тема 2. Ікона в християнському світогляді та біблійній антропології	2		2
3	Тема 3. Аналіз ранньохристиянського мистецтва та живопису катакомб.		2	4
4	Тема 4. Ікона в літургійному просторі	1		2
5	Тема 5. Іконошанування та іконоборство	2		2
6	Тема 6. Погляди на мистецтво «великих каппадокійців» - Василя Великого та Григорія Ніського.		4	6
7	Індивідуальна самостійна робота №1: Іконоборство. Трульський П'ято-шостий собор 692 року. Обґрунтувати висновок щодо основних питань собору. Захисники іконошанування Іоан Дамаскін, преп. Теодор Студит, патріархи константинопольські Герман, Нікіфор, Фотій.			10
<i>Частина 2.</i>				
8	Тема 7. Іконографія Ісуса Христа	1		2
9	Тема 8. Твір преп. Іоанна Дамаскіна «Три слова на захист іконошанування»		2	4
10	Тема 9. Іконографія Святої Тройці	1		2
11	Тема 10. Образ Богородиці в іконографії	1		2
12	Тема 11. Живопис ісихазму	1		2
13	Тема 12. Сьомий Вселенський собор: причини та наслідки іконоборчих рухів	1	4	2
14	Тема 13. Класична іконографія і сучасна іконотворчість	2		2
15	Тема 14. Становлення канону церковного мистецтва.		2	6
16	Індивідуальна самостійна робота №2: написання есе по виявленню специфічних особливостей іконографічного матеріалу (за вибором студента)			12
17	Контрольна робота	1		
	ВСЬОГО	14	14	62

Загальний обсяг **90 год.**, в тому числі:

Лекцій – **14 год.**

Семінари – **14 год.**

Самостійна робота – **62 год.**

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна: (Базова)

1. Богомолец О. Українська домашня ікона. Монографія. К.: Видавничий дім «Дмитра Бураго», 2017. 520 с.
2. Василик Р. Літургійність Богородничих ікон. Вісник Львівської академії мистецтв. Львів : 1999. Вип. 10. С. 54–60.
3. Кондратьєва І.В. Иконология як релігійозна дисципліна: деякі проблеми вивчення та особливості викладання. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*, 2006. С. 25-27.
4. Креховецький Я. Богослов'я та духовність ікони. Львів : Свічадо, 2002. 184 с.
5. Кримський С. Ікона та світло софійності. *Філософська думка*. 2007. № 3. С. 119–127.
6. Степовик Д. В. Відродження ікони: форма, світло, колір. Труды Київської Духовної Академії : богословсько_історичний збірник. К.: 2012. № 9. С. 365–372.
7. Степовик Д. Історія української ікони Х – ХХ століть. К.: Либідь, 1996. 440 с
8. Степовик Д. Неокласицизм: сучасне українське монументальне церковне малярство. К.: Дніпро. 2018. 464 с.
9. Степовик Д. В. Сакральні сюжети в українському й західному образотворчому мистецтві. МІСТ: Мистецтво, історія, сучасність, теорія : збірник наукових праць з мистецтва і культурології. К.: 2009. Вип. 6. С. 338–344.
10. Степовик Д. Церковна іконографія ранніх віків християнства. *Народна творчість та етнографія*. 2002. № 4. С. 83–90.
11. Чорна М. Ікона як система символів і один з методів формування моральної особистості. Наука. Релігія. Суспільство. 2008. № 4. С. 159–162.
12. Шайо К. Роль образов и почитание икон в Восточных Православных Церквях (Сирийской, Армянской, Коптской, Эфиопской) Пер. с французского А.Панича. К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2017. 128 с.

Додаткова:

1. Александрович В. С. Хрещення кийвської держави й утвердження християнської мистецької традиції в Україні: досвід епохи святого Володимира Великого //Княжа доба: історія і культура. 2016. Вип. 10. С. 199-228.
2. Батаєва К. Иконография и/чи постсемиотика. Філософські обрії. 2012. № 27. С. 154–162.
3. Беликова Г. Ікона «Собор преподобних Печерських». Пам'ятки України: історія та культура. 2007. № 1. С. 69–75.
4. Бурковська Л. Особливості іконографічної традиції зображень Св. Миколи Мірлікійського у дрібній пластиці Київської Русі. Народна творчість та етнографія. 2008. № 3. С. 31–40.
5. Волосюк М. Історія розвитку іконопису на теренах Київської Русі. – <https://int-konf.org/ru/2013/prostir-i-chas-suchasnoji-nauki-22-24-04-2013-r/215-volosyuk-m-istoriya-rozvitku-ikonopisu-na-terenakh-kijivskoj-rusi>
6. Кондратюк А. Європейський вплив на іконографію розписів Троїцької надбрамної церкви. *Пам'ятки України: історія та культура*. 2012. № 6. С. 10–23. Ч. 3. С. 126–146.
7. Котлярова Т. О. Иконоборские идеи в духовном житии Киевской Руси та Московской державы: релігійознавчий аспект: Автореф. дис. канд. філософ. наук. К., 2005. 16 с.
8. Кримський С. Під сигнатурою Софії. К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 367 с.